

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಚಳವಳಿ:
ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವ

ಗಣೇಶ (ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಗಣೇಶ)

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ಮಹಿಳಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು

ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2024/04/ganesha.php>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10929675>

ABSTRACT:

ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಜರುಗಿದ ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆಯ ಹೋರಾಟ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದು ಸಂಭವಿಸಿದ ಕಾಲ 12ನೆಯ ಶತಮಾನ. ಅದರ ತರುವಾಯ 19ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯ ಜಮಾನಿಕೆ' ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಿಗೊಳಿಸಲು ಕೆಳಕಾಣಿಸಿದ ಹೋರಾಟಗಳು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವು.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಜೋತಿರಾವ್ ಮತ್ತು ಸಾವಿತ್ರಿಯಾಳಿಯ ಫುಲೆ ದಂಪತಿಗಳು 'ಸತ್ಯಶೋಧಕ ಸಮಾಜ'ದ ಮುಖಾಂತರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ವಿರೋಧ-ತೂದ್ರ ದಲಿತರಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು-ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಹೋರಾಡಿದರು. ಶಾಹು ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಮೂಲಕ, ಫುಲೆ ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಅಭ್ಯುದಯದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಶಾಹು ಮಹಾರಾಜರು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು ಎನ್ನಬಹುದು.

ಇನ್ನು ನಾರಾಯಣ ಗುರುಗಳು ಕೇರಳದಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನ ಯೋಗಂ' ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ, ಉನ್ನತ ಜಾತಿಯವರ ಯಜಮಾನಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ದೇಗುಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ, ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಹಲವು ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಪೆರಿಯಾರ್ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅವರಂತೂ, ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಕ್ರಾಂತಿ ಕಾರಕವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದರು. ಮೊದಲಿಗೆ ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಬಲ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಅದರ ಭಾಗವಾಗಿ

ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಕುರುಹುಗಳಾದ ದೇವರು ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಕರೆಕೊಟ್ಟರು. ಮನುಷ್ಯ ಆತ್ಮಘನತೆಗಾಗಿ ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢವಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಅವಿವಿಧ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೈ' ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು.

ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ 'ಜಸ್ಟಿಸ್ ಪಾರ್ಟಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಉದಯವಾಯಿತು. ಅದು ತನ್ನ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು 'ನಾನ್-ಬ್ರಾಹ್ಮಿನ್ ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೋ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಧ್ಯೇಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶುರುವಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ತುಂಬ ಆರಂಭವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವರ್ಗಗಳ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಚಳವಳಿಯ ಪುಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವು.

KEYWORDS:

ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೈ, ಜಸ್ಟಿಸ್ ಪಾರ್ಟಿ, ದ್ರಾವಿಡ ಕಳಗಂ, ನಾನ್-ಬ್ರಾಹ್ಮಿನ್, ದೇವವಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ.

ಪೀಠಿಕೆ:

ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿನಿಷ್ಠ ಸಮಾಜವು ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವೆ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಹಿಂದುಳಿದ ಶ್ರಮಜೀವಿ ವರ್ಗಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಚರಿತ್ರೆ ಇದೆ. ಬುದ್ಧಗುರು, ಭಕ್ತಿಚಳವಳಿಯ ಸಂತರು, ಫುಲೆ-ನಾರಾಯಣಗುರು-ಗಾಂಧಿ-ಅಂಬೇಡ್ಕರ್-ಪೆರಿಯಾರ್-ನಾಲ್ವಡಿ ಮುಂತಾದವರು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಸಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಹಲವಾರು ಹೋರಾಟಗಳು ಮನುಷ್ಯಕುಲದ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾನತೆಯ ಕುರಿತು ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗಳ ತಾರ್ಕಿಕ ಫಲಶ್ರುತಿ ಎಂಬಂತೆ ಸಂವಿಧಾನವು ಇಂದು ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿದೆ. ಅದು ಮನುಷ್ಯರು ಘನತೆಯಿಂದ ಬದುಕಲು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಾತ್ಮಕ ವಿಧಿಗಳ

ಮುಖಾಂತರ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ನಮಗಲ್ಲ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿ.

ಅಧ್ಯಯನದ ವಸ್ತು-ವಿಷಯ:

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಭಾರತದ ಸುಧಾರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಹೋರಾಟವೆಂದರೆ ಅದು 'ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಚಳವಳಿ'. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಈ ಚಳವಳಿ ಭಾರತದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂಬಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಿರೋಧವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಇದು ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಆಗಲೀ, ಇನ್ನಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ವೇದಿಕೆಯಾಗಲೀ, ವಿದ್ಯಾಕ್ಷೇತ್ರ, ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರಿಗಳು, ದಿವಾನ್‌ಗಿರಿಗಳಂಥ ಪದವಿಗಳೇ ಆಗಲಿ ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವರ್ತಿಯವರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಬಳಿಕ ಅರಿತ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಜಾತಿಗಳ ಮುಖಂಡರು ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರು. ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನೂ, ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಗಳಿಸಬಹುದಲ್ಲದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದು, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ, ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತು ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದು, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಮುರಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಳಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಚಳವಳಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಹಿನ್ನೆಲೆ:

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶುರುವಿನಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಜುಪಿಸ್ ಪಾರ್ಟಿಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವು. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಭಾರತದ ತುಂಬ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಾತಿವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟಗಳು ಇಂಥದೊಂದು ಚಳವಳಿಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ:

1. ಫುಲೆ ದಂಪತಿಗಳ ಸತ್ಯಶೋಧಕ ಸಮಾಜದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

2. ಶಾಹು ಮಹಾರಾಜರ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು
3. ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಗುರುಗಳ ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನ ಕಾರ್ಯಗಳು
4. ಪೆರಿಯಾರ್ ಅವರ ಆತ್ಮಗೌರವ ಚಳವಳಿ

ಇವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಶೂದ್ರ ಜನವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಹೋರಾಟಗಳಾಗಿವೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಜರುಗಿದ ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆಯ ಹೋರಾಟ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರ ತರುವಾಯ 19ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ಯಜಮಾನಿಕೆ' ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಿಗೊಳಿಸಲು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಹೋರಾಟಗಳು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವು.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಜೋತಿರಾವ್ ಮತ್ತು ಸಾವಿತ್ರಿಬಾಯಿ ಫುಲೆ ದಂಪತಿಗಳು 'ಸತ್ಯಶೋಧಕ ಸಮಾಜ'ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ವಿರೋಧ-ಶೂದ್ರ ದಲಿತರಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು-ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಹೋರಾಡಿದರು. ಇದೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಾಹು ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಮೂಲಕ, ಫುಲೆ ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಅಭ್ಯುದಯದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಶಾಹು ಮಹಾರಾಜರು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು ಎನ್ನಬಹುದು.

ಇನ್ನು ನಾರಾಯಣ ಗುರುಗಳು ಕೇರಳದಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನ ಯೋಗಂ' ಎಂಬ ಕೂಡಿಬಾಳುವ ಉದ್ದೇಶದ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅದರ ಮೂಲಕ ಉನ್ನತ ಜಾತಿಯವರ ಯಜಮಾನಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ದೇಗುಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ, ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಹಲವು ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಪೆರಿಯಾರ್ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅವರಂತೂ, ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದರು. ಮೊದಲಿಗೆ ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಬಲ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಅದರ ಭಾಗವಾಗಿ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಕುರುಹುಗಳಾದ ದೇವರು ಮತ್ತು

ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಕರೆಕೊಟ್ಟರು. ಶೂದ್ರರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಮನುಷ್ಯರು ಆತ್ಮಘನತೆಗಾಗಿ ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢವಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ಸ್ವಯಂ ಮರ್ಯಾದೈ' ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು.

ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ 'ಜಸ್ಪಿಸ್ ಪಾರ್ಟಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಉದಯವಾಯಿತು. ಅದು ತನ್ನ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು 'ನಾನ್-ಬ್ರಾಹ್ಮಿನ್ ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೋ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಧ್ಯೇಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಮೂಲಕ ಅದು ತಂದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

1. ಕೋಮುವಾರು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ನೀತಿ
2. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕು
3. ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅವಕಾಶ
4. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿಷೇಧ
5. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ

ಮೊದಲಾದ ಅಂದಿಗೆ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಎನಿಸುವ ಹಲವಾರು ಪ್ರಗತಿಪರ ಕಾರ್ಯ-ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು.. ಎರಡು ಅವಧಿಗೆ ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿ ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತು. ಅನಂತರ ಆಂತರಿಕ ಒಡಕಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅದು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕಡೆಗೆ ಪೆರಿಯಾರರು 'ಜಸ್ಪಿಸ್ ಪಾರ್ಟಿ'ಯನ್ನು 'ದ್ರಾವಿಡ ಕಳಗಂ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಈಗಲೂ ಅದು ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದವರ ಹಿಂದಿ ಹೇರಿ ಕೆಯಂತಹ ಅತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ದಿಟ್ಟ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ.

ಚಳವಳಿಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವ:

ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶುರುವಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ತುಂಬ ಆರಂಭವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವರ್ಗಗಳ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಚಳವಳಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವು.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮದ್ರಾಸಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಮಿತಿಮೀರಿತ್ತು. ನಾಲ್ವಡಿಯವರು ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ 'ಮೈಸೂರಿಯನ್ ವರ್ಸಸ್ ಮದರಾಸಿಗಳು' ಎಂಬ ಘರ್ಷಣೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ತಹಬಂದಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವತಃ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯವರೂ, ಸಂವೇದನಾಶೀಲರೂ ಆದ ಕಾರಣ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು.

ಇದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ 1918 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಮೊದಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ 'ಪ್ರಜಾಮಿತ್ರ ಮಂಡಳಿ'ಯು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅದು ಆಗ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳನ್ನು (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಂ) ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿತು. ಶೇ. 90 ರಷ್ಟು ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಬಲಾಢ್ಯ ಸಮುದಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಆ ಮೂಲಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯದ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿತು.

ಮೈಸೂರಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಮಂಚಿ ರಾಮಲಿಂಗಾರೆಡ್ಡಿ (ಸಿ.ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ), ಎಂ. ಬಸವಯ್ಯ, ಎಂ. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಮತ್ತು ಗುಲಾಂ ಮಹಮ್ಮದ್ ಕಲಾಮಿ - ಈ ನಾಲ್ವರು ಪ್ರಮುಖರು (ಇವರಲ್ಲಿ ಸಿ.ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಮಿತ್ರ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದವರು. ಜೊತೆಗೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವರು).

ಇವರುಗಳು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಬೇಡಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ಶೇಕಡ 4 ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರಿಗಳ ಎಲ್ಲ ದರ್ಜೆಗಳಲ್ಲೂ (ಶೇ.90 ರಷ್ಟು) ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಸಮೇತ ಮಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಕ್ಕಲಿಗ, ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಕುರುಬ, ವೈಶ್ಯ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಜಾತಿಗಳ ಮುಖಂಡರುಗಳ ಬೃಹತ್ ಸಭೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. "ಇದು ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿರೋಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲ; ಬಹುಜನರ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಆಶಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳು" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದವರ ಎದುರು ಬಿಡಿಸಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂಥದೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು 1917 ರ ನವೆಂಬರ್ 2 ರಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಧರ್ಮಪ್ರಕಾಶ ಬನುಮಯ್ಯನವರ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದು ಹೀಗಿದೆ:

“ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜನಾಂಗಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಈ ಸಭೆಯು ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಅವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ, ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆಯೂ ಜನಗಣತಿ ಮಾಹಿತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ”¹.

1918-19ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಮಿತ್ರ ಮಂಡಳಿಯು ‘ಪ್ರಜಾಪಕ್ಷ’ವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಕೋಮಿಗೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಬಲ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸುವ ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅದು ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿತು. ಆ ಮೂಲಕ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಕೆಲವು ಕಂಪನಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸತೊಡಗಿತು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ “ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ, ತಮಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ದಕ್ಕಬೇಕಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ದಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯೇ ಹೊಣೆಯೆಂದೂ, ಈ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೆಂದೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿತು”².

ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಸಂಸ್ಥಾನ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಹಲಬಗೆಯ ಜನಪರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಗಳ ಜನನಾಯಕರನ್ನು ಆಡಳಿತದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಶುರುವಾಗಿದ್ದವು. ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ 1881ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ, ಆನಂತರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆ(1907), ಎಕನಾಮಿಕ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್(1991)ಗಳು ಆಳುವ ರಾಜರ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಭಾಯಿಸತೊಡಗಿದ್ದವು. ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗರ್ಭದಿಂದಲೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮಾಜದ ಕಡೆಗೆ ರಾಜಾಡಳಿತವನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ

ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಬಲ್ಲ ಸುಧಾರಕರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಮಾದರಿ ಸಂಸ್ಥಾನವೆಂದು ಮೈಸೂರು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು.

ಹಾಗಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು ಮಂಡಿಸಿದ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದಲೇ ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಸ್ವತಃ ಪ್ರಜಾಪ್ರೇಮಿ ಮಹಾರಾಜರಾಗಿದ್ದ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಈ ಚಳವಳಿಗಳ ಪೂರ್ವಪರಗಳನ್ನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದ ನಾಯಕರ ಹತ್ತಿರ ಮಹಾರಾಜರು, “ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರವು ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಲು ಎಲ್ಲ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸುವುದೆಂದು ನಾವು ಭರವಸೆ ನೀಡುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು.

ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿ:

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮುಂದಾಳುಗಳು ಪ್ರಜಾಪಕ್ಷದ ಮೂಲಕ 1918 ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಆರಸರಿಗೆ ಭಿನ್ನವತ್ತಳೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಂದು-ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾರಾಜರು ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ಹಕ್ಕುಮಂಡನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆಗ ರಾಜ್ಯ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಜಸ್ಟೀಸ್ ಸರ್ ಲೆಸ್ಲಿ ಮಿಲ್ಲರ್ ಅವರನ್ನು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರು. ಮಿಲ್ಲರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ನಾಗರಿಕ ಗಣ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯು ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಮುಂದೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ‘ಮಿಲ್ಲರ್ ಕಮಿಟಿ’ ಎಂಬ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ನೆನಪನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದು ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಆಯೋಗವಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮ:

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ವರ್ಗಗಳಾವುವು? ಅವುಗಳ ಶೇಕಡಾವಾರು ಜನಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಎಷ್ಟು? ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಏನು? ಅವುಗಳ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣಗಳೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದು ಈ ಆಯೋಗದ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ

ಸವಲತ್ತುಗಳ ಸೂಕ್ತ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಬದ್ಧವಾಗಿ ರೂಪಿಸುವುದು ಅದರ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಆಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಲಹಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತರಬಹುದಾದ ಕಾಯಿದೆಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹುದ್ದೆಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಆಗ ಸಮಿತಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಮತ್ತು ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಜಾತಿಯವರನ್ನು 'ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ವರ್ಗಗಳು' ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ, 1911 ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ಐದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು.*

ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳು:

ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿಯು ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನೀಡಿದ್ದ ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಹೀಗಿದ್ದವು:

1. ಏಳು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಪ್ರಮಾಣ ಒಟ್ಟು ನೇಮಕಾತಿಯಲ್ಲಿ 1/2 ದಷ್ಟು ಅಂದರೆ ಶೇ. 50 ಕ್ಕೇರಿಸಬೇಕು
2. ಮತ್ತು ಕೆಳಹಂತದ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಮಾಣ ಮೂರನೆಯ ಎರಡರಷ್ಟಿರಬೇಕು.
3. ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
4. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡಬೇಕು.
5. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ನೀಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಬೇಕು.
6. ಸಸ್ಯಾಹಾರ ಮತ್ತು ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಊಟ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗಳಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು.
7. ಮಹಮದೀಯರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಆಂಗ್ಲೋ-ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು.
8. ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ವಯೋಮಾನವನ್ನು 25 ರಿಂದ 28 ವರ್ಷಕ್ಕೆರಿಸಬೇಕು.
9. ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ನಾಮಕರಣದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕು.
10. ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು

ರಚಿಸಬೇಕು.⁴

ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಅನಂತರ ಮಿಲ್ಲರ್ ಆಯೋಗವು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ, ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನ ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ವಾರ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವರದಿಯಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ಕಟುವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದ ಸಿ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ಅಯ್ಯರ್, ಸಿ. ರಂಗ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಡಳಿತ ಇಲಾಖೆಗಳ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಎಂ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ತಿ.ತಾ. ಶರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಮುಖ್ಯ ಪತ್ರಕರ್ತರು ಮಿಲ್ಲರ್ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೊರಹಾಕತೊಡಗಿದರು.

ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಆಯೋಗದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯವನ್ನು ಆಗ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಸರ್.ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಬಲವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೋ ನೌಕರಿಯನ್ನೋ ನೀಡುವಾಗ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಅರ್ಹತೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರ ಜಾತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕೋಮುಗಳು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ದಿವಾನ್‌ಗಿರಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿ ಪ್ರೊಬಂದರು.**

ಈ ಎಲ್ಲ ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ಅಂದರೆ 1921ರಲ್ಲಿ ವರದಿಯು ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆಯಿತು. ಮೇ 1921ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯವರು ಆದೇಶವೊಂದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಆಯ್ಕೆ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಶೇ. 75ರಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟರು.

ಇದು ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಆಗ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಸರದಾರ್ ಎಂ.ಕಾಂತರಾಜ ಅರಸು ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರವು ಮಹತ್ತರವಾದುದು. ಅನಂತರ ಸಹ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಗತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವರದಿಯ ಆಶಯದಂತೆ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಂಸ್ಥಾನ ಕೈಗೊಂಡ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 1921 ರಲ್ಲಿ ಶೇ.27.7 ಇದ್ದಂತಹ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ 1931 ರ ವೇಳೆಗೆ ಶೇ.42.3ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನದ ಮೊತ್ತ 1918-19 ರಲ್ಲಿ ರೂ.6.024 ಇದ್ದದ್ದು 1925-26 ರಲ್ಲಿ ರೂ.67,170ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಆಡಳಿತ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೇವೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರದ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿನ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಹಜವಾಗಿ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಮತ್ತು ಏಕರೂಪಿ ಪ್ರಗತಿಯು ಉತ್ತಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಅನ್ಯಾಯ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅಳಿಸಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯು ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ವರದಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕೋಮಿನ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ತಿರುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಪಯಣಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬರುವಿಕೆಗೆ ಇಂಥ ಹೋರಾಟಗಳು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು ಎನ್ನಬಹುದು.

ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿ. ವಿ. (ಸಂ) (2008). ದ್ರಾವಿಡ ಸಿರಿ. ಡಾ. ಚಿ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ. ಹಿರಿಯೂರು. ಪು.ಸಂ. 366
  2. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಎಸ್. (2002). ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಂದೋಲನಗಳು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ. ತಿಪಟೂರು. ಪು.ಸಂ. 42
  3. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿ. ವಿ. (ಸಂ) (2008). ದ್ರಾವಿಡ ಸಿರಿ. ಡಾ. ಚಿ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ. ಹಿರಿಯೂರು. ಪು.ಸಂ. 367
  4. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಟಿ. ಆರ್. (2020). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಇತಿಹಾಸ. ನವಕರ್ನಾಟಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 41-42
- * ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಸೇರಿಸಿದ ಮತ್ತೊಂದು ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಅದು 'ಡಿಪ್ರೆಸ್ ಕ್ಲಾಸಿಸ್'. ಅಂದು ಪ.ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪ.ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಡಿಪ್ರೆಸ್ ಕ್ಲಾಸಿಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ವರದಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿತು. ಡಿಪ್ರೆಸ್ ಕ್ಲಾಸಿಸ್‌ನ ಜನರು ಆಗ ಕೆಳಶ್ರೇಣಿಯ ಹಾಗೂ ಶರೀರ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸರ್ಕಾರದ ಉನ್ನತ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿ

ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೀಸಲಾತಿಯ ವಿಚಾರ ಸೇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

** ಸರ್.ಎಂ.ವಿ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ನಿರ್ಮಾತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರು. ಅವರು ಕಡುಬಡತನದ ನಡುವೆ ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಭೆಯ ನೆರವಿನಿಂದಲೇ ದಿವಾನ್ ಹುದ್ದೆಗೆೇರಿದವರು. ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ಕ್ರೂರ ಹಿಡಿತದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಬಡತನ, ಹಸಿವು, ಅಸಹಾಯಕತೆಗಳು ಬಹುಶಃ ಅರ್ಥವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣೆದುರು ಜರುಗಿದ ಈ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಹೋರಾಟ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಎಸ್. (2002). ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಂದೋಲನಗಳು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ. ತಿಪಟೂರು.
2. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಟಿ. ಆರ್. (2020). ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಇತಿಹಾಸ. ನವಕರ್ನಾಟಕ. ಬೆಂಗಳೂರು.
3. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಬಿ. ವಿ. (ಸಂ) (2008). ದ್ರಾವಿಡ ಸಿರಿ. ಡಾ. ಚಿ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ. ಹಿರಿಯೂರು.